

1914 års händelser

På nyårsafton 1914 publicerade Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning en summering av det gångna året och gav där givetvis en skildring över de dramatiska händelserna i vår omvärld i och med det stora världskrigets utbrott. Här skall vi dock hålla oss till den lokala nivån och endast återge texten som berör förhållandena i Göteborg.

”Vid en återblick över vad det år, som just lider mot sitt slut fört med sig till vårt samhälle, så tränga sig helt naturligt i förgrunden de företeelser, som så djupt skakat hela vårt folk. Det har varit ett stridens år. Dess första hälvt skuggas av en sällsynt våldsamt inrepolitisk kris, vilken helt naturligt satt kraftiga spår även i Göteborgs lokala krönika, och dess senare hälvt av världskriget, som medfört en rustning till neutralitetsvärn, som givit en stark färg åt vårt kommunala liv.

I det förstnämnda hänseendet må det här vara nog att erinra om, huru Bondetåget och de två politiska valen tagit en betydande del av alla medborgares intresse i anspråk, och huru den fråga, som låg bakom dessa företeelser, försvarsfrågan, manade fram en kraftig aktion bland frivilliga skyttar och landstormsmän. Dessa utnyttjade situationen till ett stärkande av sina organisationer och att genom en stor insamling under skyttarnedag anskaffa medel därtill.

Vad åter beträffar de inflytelser som den stora världsbranden haft även på vårt stads liv, må här erinras, att den inkallelse till militärtjänstgöring av både landstorm och beväring, som situationen betingat, på det livligaste berört de allra flesta hem även i vår stad, liksom den satt en militär prägel på stadens yttre fysionomi. Den har för övrigt även medfört ett besök av konungen och vårt försvarsväsendes mer framträdande personligheter. Ur kommunal synpunkt är det dock av än större intresse att erinra om å enda sidan, huru våra myndigheter genom tillsättandet av ett välfärdsutskott och en livsmedelskommission genom anslag till understöd åt mobiliserade familjeförsörjares familjer, genom beslut om uppläggning av förråd av brödsäd och andra livsmedel o.s.v. kraftigt bidragit till att skydda oss mot verkningarna av den ekonomiska kris, som världskriget med naturnödvändighet har i följe.

Å andra sidan bör erinras om, att den allmänna oron givit upphov till frivilliga organisationer, av vilka här den frivilliga sjukvårdskolonnen, syföreningen för landstormen och Kvinnornas uppbåd böra nämnas.

I sammanhang med världskrigets inflytande på våra förhållanden, kan man ej heller underlåta att erinra om, huru den oroade sjöfarten gjort sig livligt förnimbar i vår hamn, huru den första effekten var ett stoppande av all rörelse, och sedan, då trafiken återupptagits och en del av rikets massexport särskilt av norrländskt trä dragits över Göteborg, ett rakt motsatt förhållande inträffat, i det att vi haft olägenheter av en trängsel som nödvändiggjort extra åtgärder både från hamnmyndigheternas och järnvägsledningens sida. Den i slutet av året med stor uppmärksamhet följda befälskonflikten är en företeelse, som, visserligen i andra planet, men dock på sitt sätt har samband med dessa förhållanden.

Övergår man därefter till de mera rent lokala tilldragelser, som böra upptecknas i 1914 års krönika, så bör man i första rummet konstatera den betydande verksamhet som utvecklats i fråga om hamnens utvidgning. I början av året avslutades arbetena på Sannegårdshamnen, som därefter öppnades för trafik. Fiskhamnen har utbyggt och försetts med en stor ny hall, och arbetena för den stora Centralhamnen har påbörjats. Vidare bör erinras om åtgärderna för Marieholmsområdets upplåtande för industri, den nya färjan mellan Fiskhamnen och Sannegården till underlättande av trafiken över älven, och i detta sammanhang viadukten på Masthuggskajen till därvarande färjeläge.

Vad stadens yttre fysionomi i övrigt beträffar är att anteckna, hurusom flera ståtliga byggnader blivit färdiga i synnerhet i de södra stadsdelarne, som allt mer börja antaga karaktär av det modernaste Göteborg. I öster har Oskardalsområdet undergått en välbehövlighet och särdeles tilltalande uppsnygning. De märkligaste företeelser ur social synpunkt på detta område torde vara, att egnahemsområdet på Landala som genom ett trollslag blivit bebyggt, och att arbetena på Bagaregården äro igångsatta, givande löften om att egnahemsverksamheten även där nu skall skrida från ord till handling. Ett egnahemsområde av ett annat slag har även under året blivit delvis bebyggt. Det är Lorensbergområdet, där byggnadsverksamheten varit livlig.

Av större byggnadsföretag ha i synnerhet den under året fullbordade Masthuggskyrkan samt den ännu icke påbörjade men beslutade museibygnaden i Slottsskogen tilldragit sig allmänhetens intresse. Apropos kyrkor bör erinras om den livliga debatten om Vasakyrkans bristfälligheter i början av året, en debatt som resulterat uti, att kyrkofullmäktige nu beslutit tillsätta en sakkunnig nämnd för utarbetande av grundlinjer för likartade

byggnaders uppförande. I samband åter med musei byggnadsfråga erinras om, att det ståtliga Röhsska konstslöjdmuseet under året blivit fullt färdigt och öppnat för allmänheten.

Bland färdiga eller beslutade offentliga byggnadsföretag böra ytterligare nämnas det nya Handelsinstitutet, Chalmersska institutets tillbyggnad, den stora folkskolan vid Nordhemsgatan, som emellertid ännu icke påbörjats, folkskolehuset på Lundby, den nya elektriska understationen för de östra stadsdelarne, gasverkets tillbyggnad med ett nytt ståtligt retorthus, det påbörjade Renströmska badet för Lundby och till sist en byggnad som både uppfördes och avröjdes under året, det bekanta s.k. skandalhuset vid Brunnsparken, som trots sina blygsamma dimensioner och former torde ha varit årets mest diskuterade allmänna byggnadsförslag.

Andra allmänna anläggningar, planer på eller beslut om sådana, som väckt intresse inom samhället äro det stora hantverkshuset, det blivande men ännu ej beslutade centralpostkontoret vid Drottningtorget, de stora dräneringsarbetena, särskilt de i Brunnsparken, som följts med spänd uppmärksamhet av en daglig åskådareflock, Skansbergets friläggande, som påbörjats i den mån detta kunnat ske, samt de spårvägsarbeten, som under året utförts del dubbelspåraneläggningen mellan Olskrokstorget och V. stambanan, dels spårvägen mellan Grönsakstorget och Vasagatan.

Apropos spårvägar tilldrog sig debatten om plattformsskydden av känd anledning livligt intresse i våras.

Vad våra parker och offentliga platser beträffar torde årets märkligaste händelse vara pulicerandet av professor Rutger Sernanders stora plan till en botanisk trädgård på Änggårdsområdet, vilken plan utarbetas på föranstaltande av och sedan upptagits av Lindbergska fondens kommitterande.

I detta sammanhang kan erinras om att förberedelserna för en egnahemsstad på Änggårdsområdet under året hunnit avslutas beträffande en del av tomterna och beträffande en annan del torde vara så långt komna, att man inom den närmaste framtiden kan vänta utsläppande även av dessa tomter.

På Kvibergsfälten har en ny trädgårdskoloni vuxit upp och i Kungsparken har den nya Bältesspannaregruppen blivit rest. Däremot har teaterfrågan, som på föråret diskuterades med sällsynt livlighet åter slumrat in och har till synes icke tagit ett tuffjät mot sin lösning.

Till stadens yttre fysionomi höra ytterligare de prydliga telefonkioskerna samt att livligare trafikerad punkter vid spårvägarne blivit försedda med refuger.

Denna bild av det kommunala livet i Göteborg skulle var högst ofullständig, om man icke ytterligare erinrade om för staden så betydelsefulla förändringar som t.ex. drätselkammarens omorganisation, som under året blivit genomförd, om det energiska arbete som nedlagts på livsmedelsfrågans område, särskilt då att erinra om mjölkfrågan, som nu är beroende på stadsfullmäktiges prövning. Hit bör även hänföras den levnadskostnadsundersökning, som utförts av stadsfullmäktiges beredning, men vars resultat icke hunnit utarbetas.

Vid Högskolan har rektorsskifte och en tämligen livlig omsättning bland lärarekrafterna ägt rum. På Lundby har Dicksonska Folkbiblioteket öppnat ett med livlig tillfredsställelse mottaget bibliotek.

På sin 60-årsdag har konsul Johan Ekman donerat betydande belopp dels till handelshögskolekurser, dels till sjömannasällskapet.

Tre föreningar ha under året firat jubiléer: Hortikulturens Vänner, som fyllt 40 år, Göteborgs Gymnastikförening, som är lika gammal, samt Templarorden som fyllt 30 år.

Bland företeelser, som alltid kunna påräkna allmänhetens särskilda intresse, tar ju väderleken ett framstående rum. Efter en vacker vinter i januari följde en våldsamt storm den 27 i samma månad. Våren var ovanligt lång och kylig men efterföljdes av en enastående varm och solig sommar. Den starka torkan medförde som man minnes en eldfångdhet i skogs- och ljungmarkerna i stadens grannskap, som visade sig vara rätt riskabel. Den torra väderleken höll i sig långt in på hösten och har först mot årets slut med en häftig höststorm övergått till det typiska Göteborgshöstvädret med ihållande rusk, då och då avbrutet av en solskensdag eller en vinterknäpp.”

(Ur Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 31 december 1914)